

ĆWICZENIA KSZTAŁTUJĄCE SŁUCH

Obok sprawnie działających narządów artykulacyjnych istotnym czynnikiem wpływającym na rozwój mowy jest percepcja słuchowa, zwłaszcza zaś jej składnik, którym jest słuch mowny (fonematyczny).

Ćwiczenia słuchowe rozpoczynamy od najprostszych opartych na słuchu fizjologicznym przechodząc stopniowo do ćwiczeń słuchu fonematycznego .

Ćwiczenia doskonalące uwagę słuchową

1. Zabawa słuchowa „Co tak szeleści?”

Rodzic demonstruje odgłosy różnych szeleszczących rodzajów materiałów (folia, karton, celofan, papier itp.) i poleca, aby dziecko zapamiętało dźwięki, a następnie zamknęło oczy. Ponownie je demonstruje. Dziecko słuchając odgaduje, co szeleści.

2. Zabawa słuchowa „Co przesypuję?”

Rodzic demonstruje odgłosy przesypywania różnych sypkich produktów (cukru, ryżu, kaszy, grochu, kamyków, klocków, monet itp.) Przebieg j.w.

3. Zabawa słuchowa „Czyj to głos?”

Dziecko ma za zadanie odgadnąć ,kto z domowników mówi do niego zza parawanu lub zza ściany, zabawę można urozmaicić mówiąc szeptem lub zniekształcając nieco głos.

4. Zabawa słuchowa „Co słychać?”

Dziecko z zamkniętymi oczami wsłuchuje się w ciszę - żadne dźwięki nie są wytwarzane celowo. Po krótkim czasie wsłuchiwanie się określa, co słyszy: stukot butów o bruk, skrzypnięcie drzwi, szczekanie psa, odgłos samochodów, ptaków, rozmowy ludzi itp.

5. Zabawa „Co tak dźwięczy”

Uderzanie łyżeczką o różne przedmioty :szybę, biurko, ścianę, szklankę, gliniany dzbanek itp. Dziecko identyfikuje poznane wcześniej dźwięki

6. Zabawa słuchowa „Jakie to zwierzątko” wysłuchiwanie nagranych na odtwarzacz odgłosów zwierząt

Najpierw będą to głosy zwierząt najbardziej znanych: psa, kota, krowy, kury, koguta, kaczki, gęsi, konia, kurcząt, świni, żaby, gołębia; potem głosy zwierząt, z którymi dzieci stykają się rzadziej, np.: kozy, osła, lwa, mewy, wrony, wróbla, bociana itp. Początkowo mogą to być pojedyncze dźwięki, potem pogrupowane po kilka. Zabawę można urozmaicić i jednocześnie ułatwić za pomocą kolorowych plansz z wizerunkami zwierząt, które dziecko podnosi podczas zabawy gdy zidentyfikuje dźwięk. Wiele nagrań z efektami dźwiękowymi znajduje się w Internecie.

7. Zabawa „Policz ile ?

Rodzic wrzuca do blaszanego pojemnika znajdującego się poza polem widzenia dziecka kasztany, guziki lub monety, a zadaniem dziecka jest policzyć ile wpadło.

8. Rozpoznawanie odgłosów wydawanych przez rodzica znajdującego się poza polem widzenia dziecka (śmiech, kaszel, kichanie, ziewanie, nucenie melodii, szczekanie zębami itp.)

10. „Które ze znanych przedmiotów, wydają takie dźwięki?”

-syczą: czajnik, balonik, z którego spuszczaemy powietrze itp

-dzwonią: telefon, budzik, dzwonek u drzwi, dzwonki w kościele, dzwony na dzwonnicy, dzwonek w szkole itp.

-warczą: odkurzacz, froterka, kosiarka itp.

-tykają: zegar itp.

- szumią: wiatr, potok, fale morskie itp.
- gwizdzą: czajnik, gwizdek trenera, gwizd lokomotywy, itp.

11. Rozpoznawanie dźwięków zagłuszanych innymi (np. w trakcie słuchania muzyki dziecko ma za zadanie rozpoznać inne, prezentowane w tym czasie odgłosy otoczenia)

Ćwiczenia rytmizujące

Ćwiczenia rytmizujące stosuje się jako wstępny etap do ćwiczeń słuchowych. Należy je zacząć od prostych ,zawierających 3-4 elementy konstrukcji ,a następnie zwiększać stopień trudności.

1.Słuchowa analiza podanego rytmu i ruchowe jego odtwarzanie poprzez wyklaskiwanie, wystukiwanie, wytupywanie pozwoli usprawnić koordynację słuchowo-wzrokową i słuchowo-ruchową).Mama lub tata wyklaskują lub wystukują rytm, a dziecko powtarza.

2.Odtwarzanie przestrzenne układów rytmicznych poprzez układanie klocków, guzików, jednakowych kartoników itp. Rodzic wystukuje rytm, dziecko układa np. klocki, guziki czy kasztany z uwzględnieniem ilości uderzeń i odległości czasowych między nimi;

3. Odtwarzanie rytmiczne układów przestrzennych - na podstawie układu ułożonego przez rodzica dziecko wystukuje lub wyklaskuje rytm;

4.Rozpoznawanie układów przestrzennych lub rytmicznych, zgadywanie, który spośród kilku układów na planszy został wystukany lub który spośród kilku wystukanych odpowiada wzorom na planszy (lub wzorom ułożonym z klocków).

Przykładowe rytmy układy rytmiczne:

3-elementowe:

I II
I I I
III
II I

4-elementowe:

I I I I
II II
III I
I II I
II I I
III
I I II

Ćwiczenia iloczasu (różnicowania czasu trwania dźwięków mowy)

Kładziemy przed dzieckiem 2 paski kolorowego papieru: jeden długi, drugi krótki. Wymawiamy długo głoskę aaaaaaaaaa i pokazujemy odpowiedni pasek. Następnie wymawiamy a - tym razem krótko, i wskazujemy pasek papieru - krótki pasek papieru.

Teraz przystępujemy do zasadniczej części. My wymawiamy dźwięki, a zadaniem dziecka jest zróżnicowanie ich iloczasu poprzez wskazanie paska odpowiedniej długości. Ćwiczenie to powtarzamy stosując inne samogłoski, a następnie spółgłoski szczelinowe.

Możemy też zamienić się rolami, a wówczas wymawianie przez dziecko określonych głosek będzie też okazją do utrwalenia poprawnej wymowy danej głoski i ćwiczeniem fonacyjnym.

Ćwiczenia słuchowe na materiale słownym

1.Rozpoznawanie ilości wyrazów w zdaniu. Rodzic czyta zdania, początkowo proste i krótkie np. dwuwyrazowe, a następnie coraz dłuższe. Zadaniem dziecka jest ułożenie przed sobą tylu kartoników, ile wyrazów usłyszało. Po tym jak dziecko odtworzy graficznie strukturę zdania

pytamy: ile mamy wyrazów w zdaniu? Jaki wyraz rozpoczyna zdanie? Jaki wyraz kończy zdanie?
Jak brzmi całe zdanie?

2. Układanie zdań na podstawie przestrzennego wzoru. Rodzic układa przed dzieckiem ciąg 2,3,4 klocków czy kartoników lub klocków i poleca ułożenie zdań składających się z odpowiedniej liczby wyrazów.

3. Zabawa z paskiem papieru

- Podziel pasek papieru na tyle części, ile jest słów w zdaniu: np. Tata maluje pokój Oli

- Teraz każdy pasek podziel na tyle części, ile słyszysz sylab:

- Teraz każdą sylabę podziel na głoski

(Zwracamy uwagę, by cały pasek został podzielony na kawałki. Nie może zostać żadnego kawałka.)

4. Dzielenie wyrazów na sylaby z klaskaniem tupaniem lub podskokami

5. Zabawa z piłką - mama lub tata rzucają do dziecka piłkę, wymawiając jednocześnie sylabę. Dziecko powinno chwycić piłkę i dokończyć wyraz, dodając „swoją” sylabę.

6. Zabawa "Kto to?" - rozkładamy zestaw obrazków lub przedmiotów codziennego użytku. Dziecko nazywa przedmioty, aby nie było wątpliwości, że zna ich nazwy. Następnie rodzic nazywa wybrany przedmiot dzieląc jego nazwę na sylaby, a dziecko dokonuje syntezy i zgaduje, o który przedmiot chodziło.

7. Wymawianie wyrazów z np. sylabą "ta" na końcu wyrazu np. tata, lata, mata itp.

8. Zabawa w rymy mama podaje dziecku wyraz, a ono wymyśla rym.

9. Sztafeta sylabowa - tworzenie wyrazów rozpoczynających się od tej samej sylaby - mama, makaron, marzenia, makrela itp. lub kończących się tą samą sylabą np. piżama, rama, mama, tama itp.

10. Łańcuch sylabowy - rozpoczynamy zabawę wypowiadając dwusylabowy wyraz, dziecko powtarza wyraz i dzieli go na sylaby. Druga sylaba staje się początkiem nowego wyrazu powstałego np.: wa - ta (wata), ta - ma (tama), ma - ki (maki), ki - je (kije), je - my (jemy), my - dło (mydło).

11. Dziecko wynajduje imiona zaczynające się np. głoską „m” - Marta, Martyna, Monika itp.

12. Dziecko wyszukuje wokół siebie przedmioty, których nazwy zaczynają się określoną głoską np. „p”: pudełko, pasek, plecak, piórnik, papier.

13. Dziecko podnosi w górę rękę, jeśli w wyrazach wymawianych przez rodzica usłyszy daną głoskę, np. „l”: lato, lak, lala, kula, stół, las...

14. Dziecko chwytając piłkę rzuconą przez mamę lub tatę, podają jednocześnie wyraz zaczynający się głoską, np. „z”: zupa, zegar, zabawka, zapałki.

15. Zabawa „Co mam przywieźć?”

Mama mówi do dziecka: Jadę do.....(wymienia nazwę miejscowości). Co mam przywieźć ?

Dziecko ma odpowiedzieć tak, aby jego odpowiedź była na tę samą głoskę, co nazywa miejscowości, np. z Poznania -pralkę, z Radomia radio

16. Co to za imię? Rodzic wymawia imiona bez pierwszej głoski, dziecko odgaduje: np. (M)arta, (R)obert, (Z)osia, (M)arcin

Mogą to być przedmioty((r)adio,(s)amolot,(m)archweca itp., nazwy aut, zabawek, znanych dziecku miast itp

17.Zabawa w sklep, gdzie dziecko kupuje przedmioty, których nazwy zaczynają się konkretną głoską np. głoską „s” - sałata, sok, seler, smalec, ser

18.Dzieci wymyślają nazwy ulic nowopowstającego miasta. Wszystkie mają się zaczynać na wskazaną głoskę, np. „n”: Nowa, Nasza, Nadrzeczna, Nocna, Nagietkowa.

19.Wyszukiwanie w otoczeniu przedmiotów, których nazwy zaczynają się na daną głoskę, np. buty, butelka, budzik, beret...;

20.Synteza podanych głosek w wyraz z równoczesnym wyszukiwaniem obrazka o odpowiedniej nazwie, np. k-r-a-n (utrudnienie to synteza bez pomocy obrazka);

Te same i podobne zabawy można wykorzystać do wyróżniania głosek w środku i na końcu wyrazu (w śródgłosie i w wygłosie). Najpierw samogłoski, potem spółgłoski. Zaczynamy od pracy na podstawie oglądanych przedmiotów i obrazków, po czym przechodzimy powoli do pracy na materiale literowym.

Teksty źródłowe oraz propozycje pomocy

*Katarzyna Bayer, Adam Waclawski „Zgadnij co słyszysz”

*Danuta Emiluta-Rozya „Wspomaganie rozwoju mowy dziecka w wieku przedszkolnym”

*Izabela Jackowska,Iwona Rutkowska-Błachowiak „Dudni, stuka czy puka? Ćwiczenia słuchowe i dźwiękonaśladowcze wspomagające prawidłowy rozwój mowy dziecka”

*Bożena Kotodziej Beata Pagacz „Ćwiczenia i zabawy słuchu fonematycznego na materiale słownym, bezliterowym”

*Bronisław Roćlawski „Słuch fonemowy i fonematyczny.Teoria i praktyka

*Małgorzata Podleśna „Gumowe Ucho. Ćwiczenia percepcji słuchowej dla dzieci w młodszym wieku szkolnym”

*Ewa Spatek, Marta Bilińska „Zgadnij co słycać”

*Irena Styczek „Badanie i kształtowanie słuchu fonematycznego”

*Tońska-Szyfelbein Anna „Chodzą słuchy czyli ćwiczenia usprawniające percepcję słuchową”

*Katarzyna Węsierska, Bogumiła Wilk „Propozycje ćwiczeń stymulujących rozwój funkcji słuchowych i językowych”

*Janina Wójtowiczowa Gry z serii „Od słowa do słowa” „Obrazkowe gry językowe”

*”Memo słuchowe” wyd. Alexander

* „Sylaba do sylaby” wyd. Alexander

*”Szumy, syki, brzdęki oraz inne dźwięki - część 3. Szereg ciszący”

*”Szumy, syki, brzdęki oraz inne dźwięki - część 1. Szereg szumiący”

*”Szumy, syki, brzdęki oraz inne dźwięki - część 2. Szereg syczący”

logopeda
Monika Wrzos